

Юрій ЩЕРБАК: «НАМ ТРЕБА ПЕРЕЗАСНУВАТИ ДЕРЖАВУ»

Юрій Щербак ясно мислить та чітко викладає факти. Хоча на долю його випало чимало випробувань. Він народився 1934-го в Києві. Дитиною застав Другу світову. Отримав медичну освіту: здобув фах епідеміолога. Боровся з холерою в Україні та Узбекистані. У сталінські часи його старшого брата Миколу було звинувачено у націоналізмі й засуджено.

У 1950-ті роки Юрій Щербак розпочав літературну діяльність: він є блискучим прозаїком. А наприкінці 1980-х відійшов від письменства та пішов у політику. Обирався народним депутатом СРСР (1989-1991 рр.), а за Незалежності очолював Партію зелених. У 1991-му був призначений міністром охорони навколишнього середовища. А далі почалася дипломатична робота.

У 1992-1994 роках Щербак був Надзвичайним і Повноважним послом України в Ізраїлі, у 1994-1998 очолював дипломатичну місію України в США і за сумісництвом – у Мексиці. У 2000-2003 роках був послом в Канаді.

Особливу впізнаваність Щербаку принесло його дослідження Чорнобильської катастрофи. Як і Ліна Костенко, він неодноразово бував у Зоні. І ще за СРСР – у 1987-му – видав документальну повість «Чорнобиль». Та загалом у Щербака – великий і розмаїтий творчий доробок, адже він працював також і як сценарист.

2026 року літературна діяльність Юрія Миколайовича відзначена найвищою нагородою України в цій галузі.

«Україна вже перемогла Росію стратегічно, але ми зараз перебуваємо у стані національної катастрофи...»

– Пане Юрію, ви отримали Шевченківську премію за роман-антиутопію «Мертва пам'ять». У романі Україна програла війну, вона окупована, хоча завдяки нечисленним пасіонаріям боротьба триває. Це ви так бачите наше недалеке майбутнє?

– Ні, це абсолютно хибне розуміння моєї книги. Я, працюючи над нею, замислився над двома цифрами: над кількістю втрат, яких Україна зазнала з 2014 року, і над кількістю зрадників, що перейшли на бік ворога. І зрозумів одну прикру для себе річ: значна кількість наших громадян просто втратили історичну пам'ять. А люди, які не знають, хто вони, стають легкою здобиччю тих, хто на них полює. Пам'ять слід берегти – так, як це робить Польща або Ізраїль.

Якщо ж ви хочете знати, що я думаю про перспективи нинішньої війни, то я вас відсилаю до іншої своєї кни-

ги, яка називається «Третя світова війна України». А підзаголовок у неї такий: «Наша перемогопоразка і падіння Росії». Саме так, в одне слово – «перемогопоразка». Бо Україна вже перемогла Росію стратегічно, адже жодна з цілей Путіна досягнута не була. Але в мого оксюморона «перемогопоразка» є й друга частина, і я поясню, до чого вона. Вважаю, що ми зараз перебуваємо у стані національної катастрофи, адже ми зазнали величезних жертв і втрат.

І ще кілька слів про книгу. Видавець Іван Малкович хотів, аби на Шевченківську премію була висунута моя «Зброя судного дня» – повість, написана у 2016 році. Вона про те, як група українських науковців відновлює ядерну зброю. Один фахівець підказав мені ідею для цієї книжки: в руїнах четвертого реактора Чорнобильської АЕС залишається багато плутонію, а плутоній також можна використати для створення ядерної зброї. Та, зрештою, Шевченківський комітет обрав для висунення «Мертву пам'ять», чому я дуже радий – для мене це важлива книга.

– Загалом ви вважаєте себе візіонером? Наприкінці 2024-го ви сказали, що обрання Трампа стане новим відліком і для України, і для світу, а Україна буде тією розмінною монетою, яку США використовуватимуть у своїй грі. Так воно і сталося. Але що далі?

– Президент Трамп – це імператор світового хаосу. Це цілковито аморальна людина, нарцис, жадібний до грошей. За повідомленням американських медіа, Трамп та його сімейство збагатилися за останній рік на суму від \$1,4 млрд до \$4 млрд. Ті ж такі американські джерела повідомляють і про інше: про те, що Трамп перебуває в стані загострення хвороби. А його діагнози – це стареча деменція та склероз судин головного мозку. Також кажуть, що він вже переніс мікроінсульт, і цьому є докази. Словом, американські лікарі, яким я довіряю, прогнозують, що Трампу залишиться не більше, ніж пів року життя.

Але Трамп може зійти з політичної арени не лише внаслідок смерті. Четвертий параграф 25-ї поправки до Конституції США говорить про те, що президента Америки можуть проголосити недієздатним. Ще варіант: якщо Республіканська партія програє цьогорічні вибори до американського парламенту, Трампу можуть оголосити імпічмент. В кожному разі, у глибокій засідці вже давно сидить віцепрезидент Венс, який чекає свого часу. Але Венс – це прибічник технофашизму, якого підтримує Силіконова долина і компанії, що зробили ставку на режим технологічної диктатури.

– **Поганий сценарій. Адже Венс автоматично стає президентом США у випадку смерті Трампа. І все звядка тій самій 25-й поправці, яку ви згадали...**

– Але за владу з Венсом конкуруватиме Марко Рубіо – дуже професійна, на мій погляд, людина. Рубіо, здається, прекрасно розуміє, хто такий Трамп. І також чекає свого часу. Рубіо сподівається, що на наступних виборах висунуть його, і що він ці вибори виграє. От така на сьогодні ситуація – дуже проста.

А європейці, які спочатку віддавали шану президенту Америки і навіть казали якісь підлабузницькі речі, сьогодні поміняли точку зору і свою стратегію. Зараз на адресу Трампа звучать вже не панегірики, а жорстка правда. Але Трамп, залишаючись президентом наймогутнішої на сьогодні країни, продовжує вирішувати долю світу. Ми ще побачимо, чим завершиться війна в Ірані...

Іран наразі зберігає режим аятол та прихильників цього режиму. І навіть якщо він урочисто присягне, що зрікається ядерної зброї, це нічого не означає. Іран має на меті знищити Ізраїль і йтиме до цієї мети.

*Зеленський, Трамп та Венс. Кадр зі знаменитої сварки лідерів США та України в Білому домі. Кінець лютого 2025 року.
Фото: Jim Lo Scalzo / EPA*

– **А чи правильно українське керівництво в особі президента Зеленського вибудовує стосунки з Трампом?**

– Ми значною мірою залежимо від США, і я можу тільки поставити себе на місце українського керівництва. Минулорічний скандал у Білого домі був зумисно спровокований Венсом. Ви ж пам'ятаєте, що тоді американці відразу відключили нас від отримання розвідданих та ракет, що стало болочим ударом. Тому ми не можемо дозволити погіршення стосунків зі сполученими Штатами. Ця країна залишається нашим стратегічним партнером, при всіх несподіванках політики Трампа.

– **Тому ми й беремо участь у тристоронніх перемовинах зі США та Росією?**

– Звичайно. Переговори абсолютно безглузді. Але якби ми відмовилися від них, нас би звинуватили в тому, що ми – проти миру. Тому нам треба бути дуже обережними і перечекати цю ситуацію з Трампом. А вона завершиться – рано чи пізно. Так, зараз ми знаходимося під величезним тиском. Так, від нас фактично вимагають капітуляції та здачі Донбасу. Але нам треба витримати і не погіршувати стосунки з адміністрацією Трампа.

– **Віднедавня погрозувати Україні почав й Іран – за нашу готовність надати країнам Близького Сходу, які йому протистоять, дрони. Наскільки серйозними є ці погрози і чи не припускаємося ми помилки, втягуючись у цю війну?**

Погрози цілком серйозні. Тим паче, що іранські шахеди вже летять на Україну. Але ви мені скажіть інше: якого біса ми взагалі підтримуємо дипломатичні стосунки з Іраном?

– **Це невідомо. Але й з Білоруссю вони не розірвані.**

Я хочу лише нагадати, де міститься посольство Ірану. Воно знаходиться на Круглоуніверситетській, 12. У так званому «особняку Савицьких», зведеному архітектором Беляєвим на початку ХХ століття. Прекрасний особняк, розташований, до того ж, зовсім недалеко від Банкової та адміністрації президента. Пройдіться вздовж нього і подивіться, скільки там антен. Чи можуть вони слухати адміністрацію? Теоретично, так.

Тож я не розумію, чому після того, як Іран збив у 2020-му наш пасажирський літак, а з 2022-го фактично почав брати участь у війні на боці Росії, ми досі підтримуємо дипломатичні стосунки? Що це нам дає? І відповідаючи на ваше питання: так, вони можуть вдарити по нас балістикою. Вся Європа, за винятком Португалії, перебуває в зоні досяжності іранських ракет. І якщо іранський режим збережеться у нинішньому своєму вигляді – уряді фанатичних радикалів, які перебувають при владі та ненавидять західний світ (а Україну вони зараховують до західного світу), то така загроза існуватиме й надалі.

– **«Росія безнадійна. Особливо її «глибинний народ»**

– У 1989-1991 роках ви були народним депутатом СРСР, входили до групи Сахарова і, вочевидь, багато з ним контактували. Сахаров, як і ті росіяни, котрі виходили на вулиці проти диктатури ГКЧП у 1991-му, можуть, напевно, вважатися «хорошими». І якщо це так, то скажіть, як ця нація перетворилася на націю вбивць і водночас покірних баранів, не здатних на протест? Чи тут вся причина в тому, що таких як Сахаров, Новодворська, Політковська в Росії критично мало?

– У мене дуже песимістична відповідь на ваше питання. Я переконався, що ця нація ніколи не буде адекватною. Особливо так званий «глибинний народ». Сахаров та Політковська – це винятки з правила. Це була дуже

вузька група людей, які демократично мислили та поважали Україну і нашу окремішність. Цей тонкий шар російських інтелігентів зараз розпоршений, бо частина сидить в Московії і слово боїться сказати, а частина – виїхала за кордон *пропоную ухвалити закон про захист України*

А «глибинний народ» я бачив на власні очі. Маленьким хлопчиком у 1942-1944 роках я жив в російських сім'ях. Вони вже тоді звинувачували українців у всьому підряд – у поразках Червоної армії у 1941-му, наприклад. Починаючи від XVI століття, росіяни формувалися як народ ксенофобський, народ-чорносотенець, який ненавидить всіх чужинців та охоплений ідеєю месіанства. Я не знаю, скільки часу знадобиться, щоб «вилікувати» цей народ, навіть якщо Росія розпадеться. Це хвороба смертельна, невиліковна...

Думаю, що ви, як і я, плекали марні сподівання, що росіяни прокинуться після нападу Путіна на Україну. Але нічого цього не сталося. Як вони підтримували свого вождя, так і підтримують дотепер. Я переконаний, що серед російських генералів знайдуться такі, які вимагатимуть застосування ядерної зброї проти України, коли для них стане очевидно, що війну вони програли. Такого варіанту я не виключаю.

А щодо «хороших руских» за кордоном, то поки вони ненавидять Путіна, вони – наші ситуативні союзники. Але лише ситуативні. Бо ненависть до Путіна ще не означає любові до України. Їм все одно шкода їхніх «мальчиків», які сотнями тисяч гинуть в Україні, бо вони, як я вже сказав, невеличково хворі на російських великодержавний шовінізм.

Андрій Сахаров на трибуні І з їзду народних депутатів СРСР. Фото: tass.ru

– Як же нам співіснувати з Росією після війни? Вона, на жаль, нікуди не дінеться з мапи світу...

– На цю тему я маю одну статтю, з якою мені б дуже хотілося ознайомити наше керівництво. Я пропоную ухвалити закон про захист України від Росії. На певний час, скажімо, на 20 років. Оголосити повний карантин на будь-які зв'язки – економічні, бізнесові. Бо варто завершитися війні, як наші продажні бізнесмени побіжуть пити горілку з росіянами та торгувати газом. І знову п'ята російська колона буде скрізь – від бізнесових кіл і до СБУ, як це вже було колись.

За зразок пропоную взяти закони президента Чехословаччини Едварда Бенеша, котрий пішов у відставку в 1938-му – відразу після Мюнхенської змови. У 1945-му він був поновлений на посаді глави держави і ухвалив 143 декрети проти німців, які окупували Чехословаччину та за-

брали Судети. Тоді три мільйони німців були вигнані з території Чехословаччини, а ті, що залишилися, мали носити нашивку «N» – «німець» або пов'язку зі свастикою. Їм заборонили говорити німецькою, позбавили чехословацького громадянства, лишили можливості відвідувати публічні заходи тощо. Це були жорсткі обмеження, а з точки зору абстрактного гуманізму – навіть жорстокі. Але у чехів не було іншого вибору.

Я не закликаю до настільки екстремальних заходів відносно росіян, які проживають в Україні, але я закликаю максимально обмежити російські впливи. Втім, я сподіваюсь, що наші військові після звершення війни й не дадуть підняти голови «ждунам» та колаборантам.

«Трамп може пообіцяти що завгодно і кому завгодно. Його слова гірші за Будапештський меморандум»

– Ще про ядерну зброю. Побіжно ми цього питання вже торкнулися. Ви працювали радником Кучми у 1998-2000 роках. А Кучма був тим президентом, який підписав Будапештський меморандум. Ви колись запитували його, що переконало його поставити свій розчерк? І чи вірив він «на слово» іншим підписантам, передусім – Росії?

– Кучма – складна постать. Він не є однозначно чорним або білим. Тоді Кучма перебував під величезним тиском. Спочатку він був проти того, щоб віддавати ядерну зброю... Але, як розповідав мені Леонід Кравчук, наступного ж дня після проголошення Україною Незалежності з Москви надійшов наказ негайно вивести з нашої території всю тактичну ядерну зброю. Тобто мобільні установки, які нам би дуже стали у пригоді... Сам Кравчук на той момент ще не був президентом, і жодних важелів впливу на армію він не мав.

Отож, що залишилося після виведення тактичної ядерної зброї? Залишилося 175 міжконтинентальних ракет, розміщених в шахтах. Вони були величезні, ці ракети – спускався в шахти і бачив їх – розміром заледве чи не з кількоповерховий будинок. І спрямовані ці ракети були на США. Їх виготовили в Росії, і українські фахівці хоч і намагалися демонтувати з них ядерні боєголовки, але зробити цього не змогли. А Україну тим часом жорстко шантажували приєднанням до договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Мовляв, якщо ви не приєднаєтеся, то не отримаєте ані офіційного визнання з боку Америки, ані фінансової допомоги. А економіка України була тоді в жахливому стані...

У Будапештському меморандумі були враховані інтереси Росії та США, бо адміністрація тодішнього американського президента Білла Клінтона проголосила політику Russia first – «Росія передусім». І я мав постійно вислуховувати від американців те, якою чудовою є ситуація в Росії, де в цей час тривали дикі бандитські розбірки... Це вже пізніше Клінтон покаявся у тому, що забрав в Україні ядерну зброю. Покійний Анатолій Зленко (*перший міністр закордонних справ – Ред.*) розповідав мені – а причин не вірити йому в мене нема – що рівень погроз доходив до того, що Україні обіцяли проведення спільної операції Росії та США з вилучення ядерної зброї, якщо ми не віддамо її добровільно!

А загалом головним автором Будапештського меморандуму від України був Олександр Чалий (*колишній дипломат і заступник глави МЗС, переговорник на російсько-українських переговорах у Стамбулі в березні 2022-го – «Главром»*), тож спитайте про ядерну зброю його. Він сповідував і, думаю, сповідує проросійські погляди. Казав, що

Україна сама в усьому винна, бо порушила меморандум, заявивши про вступ до НАТО.

Знищення пускової шахти для міжконтинентальної ракети. Фото: ukrinform.ua

А Володимир Василенко (дипломат, посол України в ЄС, представник України в Раді ООН з прав людини та в Міжнародному суді ООН; помер у 2023-му – Ред.) колись сказав дуже слушну річ. Нам треба було за підписання Будапештського меморандуму не на гроші претендувати, а вимагати членство в НАТО, говорив він...

Загалом це складна історія, і я в ній сам спочатку помилявся, бо сприйняв меморандум позитивно. Але тепер я переконаний у тому, що Україна ніколи більше не повинна ковтати таку наживку та купуватися на брехливі обіцянки. Сьогодні нам потрібні документи зовсім іншого класу та якості, які б гарантували нам справжню безпеку.

Які це мають бути документи? Зараз команда Трампа обіцяє «побудувати рай» в Україні, якщо тільки ми підемо з Донбасу. Тобто знову з одного боку – солодкі обіцянки, а з іншого – знесилена, знекровлена Україна. Знову тиск та шантаж, знову ситуація, котра виглядає мало чи не безвихідною. І що нам робити, щоб не наступити вкотре на ті самі граблі?

Трампа може пообіцяти що завгодно і кому завгодно. Це нічого не варте. Він вранці говорить одне, а ввечері – кардинально інше. Слова Трампа – ще гірші за Будапештський меморандум. Той, принаймні, був підписаний урочисто – в присутності глав держав. Думаю, що Клінтон та Тетчер вірили в нього, а Єльцин – навряд чи, бо це стара російська «традиція» – обіцяти й не виконувати, давати слово і ламати його.

– **То що ж нам робити з Америкою?**

– Вимагати ухвалення закону про гарантії України Конгресом із наступним затвердженням його в Сенаті – тільки так! Та й те – такі гарантії можуть бути тимчасовим заходом. Боротися за своє право жити у безпеці нам доведеться повсякчас.

«Реактор, який вибухнув, був... крадений з Америки»

– У 1987-му ви видали документальну повість про Чорнобиль. Починається вона такими словами: «Осмилення того, що сталося – справа майбутнього, можливо, далекого майбутнього». Чи вже настало це майбутнє, і якщо так, що вдалося переосмислити з позицій нашого часу?

– Я доклався до такого переосмилення, і можу не без гордошів сказати, що Іван Антонович Малкович, який під-

ривав моє висунення на Шевченківську премію, перевидає згадану вами повість українською та англійською мовами. Там детально і достеменно викладені причини Чорнобильської катастрофи, бо у підготовці тексту брала участь людина, яка добре знає про ці причини.

До цієї книжки я написав велику передмову, де розмірковую про уроки Чорнобиля. Вони начебто вже відійшли на другий план, бо ми зайняті війною, але все одно є актуальними. Адже Росія залишається головною ядерною загрозою для світу, постійно вимахуючи своєю зброєю. Не забуваймо і проте, що російський дрон пошкодив купол укриття над Чорнобильською АЕС. Що це, як не ще одна загроза від головного ядерного терориста світу?

– **Ви сказали, що у вашій книжці причини катастрофи викладені достеменно. Там є щось таке, про що ми досі не знали?**

– Там багато спеціалізованої інформації, яка вимагає підготовки для її сприйняття. Я записував людей, яких, на жаль, вже давно нема на світі. Ходив по шпиталях, де лежали хворі працівники станції, і записував їхні свідчення. І, відверто кажучи, сам спочатку не розумів їх. Але мій головний консультант – член тодішньої урядової комісії з розслідування катастрофи – розставив всі крапки над «і». Він розповів, що реактор, який вибухнув на четвертому енергоблоці, був крадений з Америки! Американці виробляли плутонієві бомби і використовували такі реактори. Вони не були призначені для цивільних потреб. А в Україні тим часом хотіли побудувати вісім енергоблоків з такими реакторами. Ця ядерна бомба знищила би всю Україну взагалі. Ідея була жахлива, і слава Богу, що Україна зуміла відкараскатися від неї.

– **А що означає «вкрадений реактор»? Вкрадені креслення, ви мали на увазі?**

– Саме так. Ви не уявляєте, яким буйним цвітом квітнуло шпигунство в ті часи. Фізики-«ліваки», які працювали на Заході, обожнювали Радянський Союз за перемогу у Другій світовій. Американські засекречені документи тонами йшли у Москву! Крали безбожно... Ви думаєте, що Курчатов (радянський фізик – «Главком») й справді був генієм? Та він в кабінеті Берії передивлявся американські винаходи, а потім видавав за свої.

Зруйнований вибухом четвертий енергоблок Чорнобильської АЕС. Фото: AP

«Я порівнюю покійного Філарета з Іваном Мазепою – такої величі була ця людина»

– **Про духовний Чорнобиль. Чи не закладений він під нашу церкву? З одного боку, Московський патрі-**

архат як існував, так й існує. Державі не вдалося його витіснити і звести присутність Російської церкви до нуля – попри всі законодавчі ініціативи. З іншого боку, у нас діє ПЦУ, яку очолює митрополит Епіфаній, але також досі діяла УПЦ Київського патріархату, якою до недавня керував патріарх Філарет. Церковної єдності попри війну досі нема...

– Передусім я хотів би схилити голову перед світлої пам'яті великої людини патріарха Філарета. Я дуже поважав його, і у нас були добрі відносини, якраз починаючи з часів Чорнобильської катастрофи. Я тоді першим в Радянському Союзі опублікував інтерв'ю з ним. Він був митрополитом української церкви і дуже тепло приймав мене у своїй резиденції на Пушкінській (нині вулиця Євгена Чикаленка – «Главком»).

Я порівнюю його діяльність з діяльністю Івана Мазепи – такої величі була ця людина. Після одержання мною Шевченківської премії мене запросили до Володимирського собору, і там його настоятель – отець Борис – вручив мені орден святого Філарета Милостивого, чим я неймовірно пишаюся. На превеликий жаль, за кілька днів Філарет перейшов у Божі володіння, де він, я сподіваюся, займе належне місце.

Його неоціненна заслуга в тому, що саме він відрив дорогу Томосу. Він також показав усю облудну суть Московського патріархату, і коли Україна очиститься від його залишків, вона має піднести християнство на нову висоту.

Юрій Щербак та патріарх Філарет.
Фото: Юрій Дорошенко/Facebook

– І все ж таки: є Епіфаній, а є Никодим, який стверджує, що посів місце Філарета. Дві, навіть нерівнозначні, гілки однієї церкви – завжди конфлікт. Чи відомо вам щось про Никодима?

– Ні. У мене були дуже добрі взаємини з патріархом Філаретом, і я всіляко підтримував його політику на дистанціювання від московського мракобісся. А в тому, що відбувалося всередині української церкви, я не обізнаний.

– Але з Епіфанієм ви знайомі?

– Так. Він справляє на мене дуже приємне враження. Освічена людина, за якою – велике майбутнє. Для мене він втілює усі найкращі риси християнства. Гадаю, він стане гідним лідером і свого часу – патріархом української церкви.

– Цього року у нас не тільки роковини Чорнобиля, але й 35-та річниця Незалежності. Поділіться вашою візією: яке майбутнє на нас чекає? Якими будуть наші наступні роки?

– Знаєте, я своєму онукові показав якось одну зі своїх повістей, де йшлося про майбутнє. Він порахував і сказав: «О, так це мені буде сорок років, коли це твоє майбутнє настане». А я йому кажу: «Ти почитай повість, а у сорок років посмієшся. Бо все насправді виявиться геть іншим».

Бо немає жодного значення, якою ми користуватимемося технікою, яким транспортом їздитимемо у майбутньому. Значення має тільки одне – чи збережеться українська держава. Сьогодні є нашим найбільшим завданням, бо без держави український народ знищать російські заїди. Нам необхідно мати державу, навіть якщо вона знає територіальні втрати.

– Ви готові платити таку ціну?

– Ми все згодом повернемо. Хай через 10-50 років... Адже країни Балтії повернули собі свої території та незалежність. Це по-перше. А по-друге, нам треба перезаснувати державу. Бо та держава, яку будували в часи Кравчука та Кучми, пережила багато політичних катаклізмів та криз і постала несправедливою в соціальному та економічному плані. Ну бо не може український водій автобуса, який тяжко працює, заробляти в чотири рази менше, ніж заробляють в Польщі чи Німеччині.

Жахлива, жахлива несправедливість... А все тому, що влада в країні належала олігархам, які вже ніде у цивілізованому світі не є біля керма...

Крім того, ми не можемо бути індустріальною державою зразка 1930-х років. Нам потрібно повністю перебувати технології. І шанс на перетворення у нас є – подивіться, які технології при виробництві дронів ми застосовуємо! Адже все це ми можемо використати для отримання інвестицій.

Я написав статтю про те, що після війни нам треба побудувати Україну №2. А почати перетворення слід з Конституції. Там є цінні речі, які не варто викидати. Але там же є й пропагандистські комуністичні обіцянки про безкоштовну медицину тощо, яку ми в очі не бачили. Слід також подбати про запобіжники, котрі не дозволять такому президенту, як Янукович взяти та й переписати за один день Конституцію України.

– Ви перерахувате, що треба зробити. Але чи вдасться все це втілити?

– Я дуже сподіваюся на те, що молодші люди – особливо з числа тих, хто пройшов фронт та війну – побудують таку нову Україну. І що через 35 років вона буде існувати як запорука миру і бар'єр перед ворожою Росією. І буде достатньо мілітаризована, а всі пацифістські розмови про шашлики відкине раз і назавжди. Маємо взяти за приклад Ізраїль і бути повсякчас добре озброєними. Озброєними та конкурентними...

Чи буде існувати Європейський Союз через 35 років? Тут є велике питання. Думаю, що ні. Думаю, що на зміну ЄС прийдуть окремі блоки. Чи буде існувати НАТО? Також маю сильні сумніви, бо Трамп зараз розвалює НАТО, розколює блок на європейську частину та американську. Тому тут також можливі окремі оборонні союзи.

Я передбачаю і те, що може розпочатися війна між європейськими країнами, і що з них в Україну можуть ринути біженці. Не буду це деталізувати, бо моє бачення може і не справдитися. Але про Америку скажу: якщо справи у неї йтимуть так і надалі, то вона втратить своє глобальне значення і перетвориться на одну з країн свого регіону.

А Україна має процвітати...

Наталія ЛЕБІДЬ
«Главком»

30 березня 2026 року